

DE DOOD

INLEIDING bij FILM **THE HOURS**, door Ton Stufkens
2010: 10 maart LHC Utrecht, 24 maart Het Ketelhuis Amsterdam

De film die u gaat zien, gaat over een gewone dag in het leven van drie vrouwen. Maar 'in that day her whole life', hun leven gecondenseerd in één dag. Deze dagen spelen zich af in verschillende tijden in de vorige en het begin van deze eeuw, en in een verschillende omgeving. Omdat er drie levens tegelijk worden verbeeld die op een ingenieuze manier filmisch in elkaar zijn geweven en met elkaar zijn verbonden, is het bij het kijken aanvankelijk even wennen aan de wisselingen. De film opent met een beeld uit Sussex, Engeland, 1941, en laat Virginia Woolf zien. Later in de film is ze samen met haar man Leonard in een huis in Richmond bij Londen in de 20-er jaren van de vorige eeuw. In een rustige buitenwijk van Los Angeles in 1951 zien we Laura Brown, en de derde vrouw, Clarissa Vaughan, woont in New York in 2001. Vrouwen die bezig zijn in de keuken, met bloemen, met partijtjes, met ontvangen van bezoek, of in gesprek met hun partner. Ze zijn alle drie ongelukkig in wat ze voelen als een doelloos en triviaal leven en ze zoeken ieder op hun eigen manier vertwijfeld naar een uitweg.

The Hours is gemaakt en uitgebracht in 2002 naar een boek van Michael Cunningham, ook getiteld The Hours, onder regie van Stephen Daldry, de muziek is van Philip Glass. Centraal in deze film staat het boek van Virginia Woolf : Mrs. Dalloway. We zien een vrouw die dat boek *schrijft*. Nicole Kidman speelt de door stemmen en psychotische episodes gekwelde Virginia Woolf. Ze heeft voor de gelegenheid een andere neus opgeplakt gekregen en is sowieso onaantrekkelijk gemaakt. De andere vrouw, Clarissa, een lesbische boekredacteur, is de rol van Meryl Streep. Zij is degene die Mrs. Dalloway *speelt* en ook zo genoemd wordt door haar vriend Richard. De derde is een delicate gekwelde huisvrouw die dat boek steeds *leest*, Laura Brown, gespeeld door Julianne Moore. Een cast die grote verwachtingen wekt. De werktitel van Virginia Woolf's boek Mrs. Dalloway was, niet toevallig overigens, ook 'The Hours'.

Virginia Woolf heeft al twee maal geprobeerd zich van het leven te beroven en dat gebeurt in de film weer. We zien haar in het begin-en eindbeeld in het water en dat zet de toon. In werkelijkheid heeft ze zichzelf ook in 1941 door verdrinking om het leven gebracht. Het is de openingsscène van de film, waarin ze met stenen in haar zakken de dood in de rivier zoekt. Laura Brown, de Californische huisvrouw, is getrouwd met een man die in de oorlog in de Pacific heeft gevochten. Ze heeft een zoontje dat voortdurend om haar heen hangt en ze is zwanger van de tweede - naar later blijkt een meisje. Zij is van plan zich met pillen te suïcideren maar ze bedenkt zich. Richard, een dichter en schrijver en de vriend van Clarissa, is een aidspatient en pleegt zelfmoord door zich uit het raam te laten vallen.

Gaat deze film met al deze zelfmoorden of pogingen daartoe daarmee over de dood? Op het eerste gezicht ja. En ook over een preoccupatie met en bestudering van de dood, zie de scène waarin Virginia Woolf naar een dood vogeltje ligt te kijken.

Maar niet alleen over de dood, of misschien niet eens in de eerste plaats. Er zijn meer centrale thema's: de hetero- en homoseksuele liefde, de verwevenheid van leven en literatuur, een verloren liefde, een 'false-self' - thematiek, het leven in dienst van de ander, de schrijnende eenzaamheid, ontrouw. De vrouwen, maar eigenlijk ook de mannen in deze film, blijven leven uit liefde voor de ander, en niet voor zichzelf. Ze denken de ander gelukkig te maken met hun zorg. Richard zegt voordat hij zich naar beneden stort: 'ik ben voor jou in leven gebleven maar je moet me nu laten gaan', waarop Clarissa antwoordt : 'dat doen mensen zo', leven voor anderen. Deze drie vrouwen proberen alle drie te ontsnappen uit wat ze voelen als een zinloos en nutteloos leven, en ze zoeken elk op hun eigen manier eigenlijk niet de dood, maar het leven, dat wil zeggen een zinvol leven. Is de dood dan de enige uitweg? De film geeft nog andere antwoorden, maar die zijn ook al niet erg opbeurend.

Volgens een aantal recensenten gaat deze film over de depressie van vrouwen van een bepaalde leeftijd met een bipolaire stoornis. Je kan hier natuurlijk allerlei psychopathologie bij halen of raillerend over doen. Dat zou naar mijn mening de universele thematiek die hier is verbeeld ernstig tekort doen. Ik denk dat deze film in feite meer over de liefde en over relaties gaat, zij het dan doordrenkt van de depressieve uitzichtloze stemming van een getormenteerde Virginia Woolf. Maar dan een liefde in zijn blinde en verstikkende vormen. Eigenlijk is ieder, niet alleen de drie vrouwen maar ook de mannen, gevangen in de goedbedoelde zorg van en voor de ander. Dus je kan ook zeggen: het gaat niet in de eerste plaats over de dood, maar over het leven en de liefde en de daaruit resulterende duurzame afhankelijkheden die ondraaglijk kunnen worden. Dan wordt het leven al de dood en is de feitelijke dood een schijnontsnapping. Laura Brown heeft dat ingezien, maar voor haar oplossing betaalt ze een zware tol, zoals bijvoorbeeld ook te zien is in de scène aan het einde van de film in haar contact met de dochter van Clarissa. Wie zijn deze vrouwen als ze niet meer een schijnbestaan hoeven op te houden en niet meer kunnen zorgen, wat doen ze in de uren na het feestje? Zo gezien wordt in deze film dan meer de hechte verbinding van leven en dood verbeeld, uitgedrukt en vormgegeven in een bepaalde liefde. Dit vinden we terug in een zin uit Virginia Woolf's afscheidsbrief : 'always the years, always the love, always the hours'.

Deze met prijzen overladen, ingenieus gecomponeerde en langzame film met de onderlinge verwevenheid van drie vrouwen in drie verschillende tijden wordt gedragen door de drie eerder genoemde bekende actrices. Een in zichzelf gekeerde en naar zichzelf zoekende Virginia, de chaotische Clarissa met haar stemmingswisselingen en de mysterieuze en desperaat eenzame Laura. Ook de mannen hebben prachtige en overtuigend gespeelde rollen en zitten, evenals de vrouwen, opgesloten in de liefde van en voor hun vrouwen; ze zijn niet geportretteerd als lompe veroorzakers van het tragische lot van vrouwen. Er is overwegend opgenomen in close-ups, wat de personages met hun problematiek dicht op de huid brengt en bijdraagt aan de impact van deze film.

Er zitten behalve via het boek Mrs. Dalloway meerdere verbindingen tussen deze vrouwen. Ik wil u nog wijzen op de symboliek in allerlei overeenkomstige

dingen: de schoenen, de eieren, de bloemen. Een interessant detail zijn de bloemen in de kleuren rood, geel en blauw. Het zijn de kleuren van Virginia Woolf, die later nog eens opgevoerd zijn in dat bekende schilderij van Barnett Newman 'Who is afraid of red, yellow and blue'. Is dit nu humorloze zware kost of een film om bang voor te zijn? Nee, maar gaat u na afloop opgewekt naar huis na een leuk avondje uit? Daar is deze film te indrukwekkend voor en als u dat had gewild zou u, denk ik, wel een kaartje voor een andere voorstelling hebben gekocht.